

Demonstratierecht Nationale ombudsman begint onderzoek

‘Dit is geen schuren, dit is botsen’

Demonstreren is een mensenrecht, zegt nationale ombudsman Reinier van Zutphen. En dat recht staat onder druk. Daarom gaat hij na zeven jaar opnieuw onderzoek doen.

Marcel Wiegman
AMSTERDAM

Tot twee keer toe werd vorige week in Amsterdam een demonstratie gedwongen verplaatst, omdat het winkelende publiek in de weg liep. Het wordt steeds moeilijker om in vrijheid je mening te kunnen uiten, zegt Reinier van Zutphen (64), de nationale ombudsman. Zeven jaar geleden deed hij al eens een onderzoek naar het demonstratierecht in Nederland. Hij gaat nu opnieuw kijken waar het knelt.

“Als je niet meer voor je mening uit kunt komen, dan wordt het wel een beetje krap in Nederland. Dat baart mij zorgen. Als politici voor zichzelf het recht opeisen om te zeggen wat ze willen, dan zou ik ze graag horen zeggen dat anderen dat ook mogen.”

In november werd na de Maccabirellen in Amsterdam een demonstratieverbod van een week afgekondigd.

“Er waren in de stad natuurlijk een paar verschrikkelijke dingen gebeurd. Dat je zegt als overheid: daar moeten we iets mee. Maar ik heb wel zitten kijken: een week, is dat op het randje of er net overheen? Zo rigoreus had ik het nog niet gezien. Er hebben rechters naar gekeken, dat is voor mij richtinggevend, maar je kunt niet eindeloos doorgaan met verbieden en verplaatsen. Dan maak je het recht om te demonstreren te beperkt.”

U deed zeven jaar geleden ook al onderzoek naar demonstratierecht. De conclusie was toen: het recht is onvoldoende gewaarborgd.

“De vraag was: hanteert de overheid wel de juiste argumenten bij het beperken of verbieden van demonstraties? Er waren klachten. Organisaties zeiden: de mensenrechten komen in het gedrang. In de wet staat dat je altijd mag demonstreren. Dat mag je alleen beperken als de volksgezondheid in het gevaar komt, de openbare orde of de doorstroom van het verkeer. Je zal dat goed moeten onderbouwen.”

En dat ging mis?

“Die onderbouwing wilde nog weleens rammen. Dan zeggen mensen: het is niet verplicht om een demonstratie aan te melden, dus ik zou wel gek zijn, want dan gaat het zeker niet door. Je ziet dan spontane demonstraties en tegen-demonstraties, soms met de dreiging van geweld. Dat is linke soep. Als de politie zich niet op de situatie kan voorbereiden, kan ze de veiligheid niet garanderen. Terwijl ook dat in de wet staat: het gezag is verplicht om demonstraties te faciliteren, ongeacht de boodschap. Wij zeiden: zoek nou contact met elkaar, want dan heb je een redelijke kans dat het allemaal goed verloopt en dat je inderdaad uit kan komen voor je mening.”

Waarom nu een nieuw onderzoek?

“We hebben destijds gezegd: demonstreren mag best een beetje schuren. Je mag hier en daar best even over het randje van de wet heen. Maar wat je nu ziet, de vernielingen die soms worden aangericht, dat is geen vrije meningsuiting meer.”

“Aan de andere kant is er sprake van politiegeweld. Ik heb er nog steeds moeite mee als mensen van tevoren worden opgepakt of op een afgelegen plek worden gedropt met de mededeling: zie maar hoe je thuiskomt. De situatie is ingewikkelder geworden, massaler en met minder respect voor elkaar. Vroeger kon je gewoon een goed gesprek hebben als er een klacht kwam, nu is het vaak onduidelijk wie er precies demonstreert en waar de grens ligt. Het is geen schuren meer, maar botsen.”

Mensen zijn woedend en u begint over respect.
“Dat moet je blijven doen.”

In de Tweede Kamer werd drie weken geleden in het debat over de Maccabirellen het ontslag van burgemeester Femke Halsema geëist.

“Ze kunnen daar natuurlijk alles zeggen wat ze willen, maar ik begreep er helemaal niets van. Ze gaan er niet eens over. Kennelijk is dat wat Den Haag is geworden: ze kijken meer op hun telefoon dan naar elkaar. Dan krijg je een heel raar gesprek. In de werkelijkheid gebeuren heel andere dingen.”

Er gaan in Den Haag ook stemmen op om het demonstratierecht aan te passen.

“Er is een wet die is gebaseerd op het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens. Dat hebben wij ondertekend. Nou zijn er wel meer verdragen waar ze in Den Haag van af willen, maar volgens mij kan dat helemaal niet.”

Maar wat zegt het dat politici überhaupt demonstreren moeilijker willen maken?

“Dat ze heel ver zijn afgedreven van de kern van onze manier van samenleven. Het wordt tijd dat we goed gaan nadenken waarom we het recht hebben om te demonstreren en te zeggen wat we willen. Wat betekent het als je anderen dat recht ontnemt? Kan dat jou dan niet volgende week overkomen?”

Zijn er niet gewoon te veel demonstraties?
“Dat zegt de politie.”

En burgemeester Halsema. Het waren er dit jaar meer dan drieduizend, zei ze in de gemeenteraad. Ze vreest dat de politie het niet aankan.

“Het is ingewikkeld, ik ben blij dat ik niet de

burgemeester ben. Maar tegelijkertijd zal ik altijd blijven zeggen: laat eerst maar zien dat het echt niet anders kan.”

De politie heeft ook andere taken: het bestrijden van de criminaliteit, om maar eens iets te noemen.

“Dat is geen argument. Je moet prioriteiten stellen, dat begrijp ik ook wel. Maar dan verzin je iets anders. Je kunt niet zomaar zeggen dat je te weinig mensen hebt en dat je daarom niet mag zeggen wat je wil. Want daar komt het op neer.”

Dan verbied je maar een voetbalwedstrijd?

“Bijvoorbeeld. Als je mij zou vragen wat ik belangrijker vind, dan zeg ik dat grondrechten

‘Het is ingewikkeld, ik ben blij dat ik niet de burgemeester ben’